

Název vzdělávacího programu:

Rozšíření odborné kvalifikace – učitelství biologie pro SŠ (rozšíření učitelské kvalifikace na jiný stupeň školy - ze ZŠ na SŠ)

(1) Obsah: podrobný přehled témat výuky a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Program je koncipován do dvou bloků. Vzhledem k charakteru programu, jehož cílem je rozšíření kvalifikace na jiný stupeň školy, se předpokládá základní penzum znalostí z biologie, a do oborových přednášek (Blok 1) proto byla zařazena témata, která se považují za komplexní (ekologie, fyziologie, problematika protistních organismů, buněčná biologie apod.). Tato témata jsou doplněná o oborové exkurze. Oborové přednášky jsou doplněny didaktickým blokem (Blok 2), do kterého je v souvislosti se získáním kvalifikace pro jiný stupeň školy zařazena také související pedagogická praxe.

Blok (1) – Oborové přednášky (200 hodin)

Kurz	Cíle, obsah	Lektor, hodinová dotace, semestr, zakončení
Základy buněčné biologie	<p>Cíle: Cílem kurzu je seznámit účastníky se stavbou, funkcí a životním cyklem buněk. Teoretické přednášky budou doplňovat praktická cvičení.</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Buňka a její složení – stavba prokaryotických a eukaryotických buněk a jejich chemické složení, funkce organel v eukaryotické buňce. 2. Plasmatická membrána a cytoskelet – stavba a funkce plasmatické membrány, transport přes membránu, stavba buněčného skeletu, pohyb buněk. 3. Energetický metabolismus buňky – získávání energie, mitochondrie. 4. Buněčný cyklus I – fáze a regulace buněčného cyklu, dělení jádra (mitóza, meióza). 5. Buněčný cyklus II – diferenciací buněk, rakovina. 6. Buněčná signalizace – přijímání signálů z okolí, mezibuněčná signalizace, přenos signálu uvnitř buňky. <p>Cvičení:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pozorování mitózy v kořenové špičce cibule kuchyňské 2. Pozorování samčí meiózy sarančete stěhovavého 3. Barvení buněčných komponent, demonstrace osmózy	<p>RNDr. Martina Dalíková, Ph.D.</p> <p>Př 12 hodin / Cv 6 hodin 1 / ZS Zp, Zk</p>

Vzdělávací program “Rozšíření odborné kvalifikace – učitelství biologie pro SŠ (rozšíření učitelské kvalifikace na jiný stupeň školy – ze ZŠ na SŠ)“

<p>Genetika</p>	<p>Cíle: Cílem kurzu je seznámit účastníky s principy dědičnosti a mechanismy, které jí ovlivňují. Během praktických cvičení budou vyzkoušeny některé genetické metody.</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Genetická informace – složení DNA, RNA a proteinů, mutace, mutageny 2. Mendelismus – základy dědičnosti a genetické analýzy, vztahy alel jednoho genu 3. Interakce genů – interakce dvou a více genů, kvantitativní genetika 4. Meióza a genetická vazba – důsledky fyzického umístění genů na fenotyp potomstva 5. Genetika a pohlaví – determinace pohlaví, pohlavní chromosomy 6. Populační genetika – Hardy-Weinbergova rovnováha, dynamická rovnováha, fitness, selekce a genetický drift <p>Cvičení:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Určení pohlaví pomocí PCR 2. Demonstrace dědičnosti na octomilce obecné 3. Vyhodnocení paternitního testu 	<p>RNDr. Magda Zrzavá, Ph.D.</p> <p>Př 12 hodin / Cv 6 hodin 1 / LS Zp, Zk</p>
<p>Fylogeneze a diverzita organismů</p>	<p>Cíle: Kurz spojuje dvě části – v první budou účastníci seznámeni s obecnými principy evoluce biodiverzity, v druhé se základy fylogeneze organismů (včetně virů a mobilních genetických elementů)</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biodiverzita, evoluce biodiverzity v prostoru a čase, extinkční krize, 2. Druh, speciace, mezidruhová hybridizace 3. Vymírání normální a masové, makroevoluce, adaptivní radiace 4. Vznik Života, LUCA, virosféra, evoluční vztahy mezi viry a vnitrobuněčnými mobilními genetickými elementy 5. Bakterie, Archea, vznik eukaryotní buňky 6. Fylogeneze hlavních skupin eukaryot, fylogenetické postavení rostlin, živočichů a hub v rámci eukaryot 	<p>Prof. RNDr. Jan Zrzavý, Ph.D.</p> <p>Př 12 hodin 1 / LS Zk</p>
<p>Biologie protist</p>	<p>Cíle: Cílem kurzu je obeznámit účastníky s biologií jednobuněčných eukaryotických organismů, se stavbou buňky zástupců významných skupin protist, s fylogenetickými vztahy mezi jednotlivými vývojovými liniemi protist a jejich ekologickými rolemi. Teoretické přednášky budou doplněny praktickými cvičeními, kde budou prezentováni vybraní zástupci protist.</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bývalá Excavata (Discoba, Metamonada, Malawimonadida) 2. Amorphea – Amoebozoa, Obazoa (Apusomonada, Breviastes, Opisthokonta – Holozoa) 3. Archaeplastida (Glaucophyta, Rhodophyta, Chlorophyta sensu lato) 4. Cryptista (Katablepharida, Cryptophyta); Haptista (Centrohelida, Haptophyta) 5. Skupina TSAR I. - Alveolata I. (Chromerida, Dinoflagellata), Stramenopila 6. Skupina TSAR II. - Telonemia, Rhizaria, Alveolata 	<p>RNDr. Marie Jalovecká, Ph.D. Mgr. Josef Juráň, Ph.D.</p> <p>Př 12 hodin / Cv 6 hodin 1 / LS Zp, Zk</p>

Vzdělávací program “Rozšíření odborné kvalifikace – učitelství biologie pro SŠ (rozšíření učitelské kvalifikace na jiný stupeň školy – ze ZŠ na SŠ)“

	<p>II. (Ciliophora, Alveolata); skupina CRuMs (Diphylleida, Rigifilida, Mantamonas); Hemimastigophora</p> <p>Cvičení:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Parazitická protista 2. Neparazitická heterotrofní protista 3. Autotrofní protista 	
Zoologická exkurze	<p>Cíle: Cílem kurzu je seznámit studenty se základními odchytovými metodami bezobratlých i obratlovců, determinace druhů a návštěva biotopů cílových druhů. Exkurze doplňuje kurzy „Zologie bezobratlých“ a „Zoologie obratlovců“.</p>	<p>Mgr. et Mgr. Michaela Syrová</p> <p>Cv 10 hodin 2 / LS Zp</p>
Mykologická exkurze	<p>Cíle: Cílem kurzu je naučit studenty poznávat základní druhy hub a seznámit je s metodami mykologické práce v terénu. Exkurze doplňuje kurz „Mykologie“</p>	<p>Mgr. Martina Vašutová, Ph.D.</p> <p>Cv 10 hodin 2 / ZS Zp</p>
Botanická exkurze	<p>Cíle: Cílem kurzu je vysvětlit studentům, jak poznávat rostliny, vysvětlit jim klíčové morfologické znaky a naučit je poznávat několik základních skupin rostlin. Exkurze doplňuje kurz „Botanika vyšších rostlin“.</p>	<p>doc. Ing. Milan Štech, Ph.D.</p> <p>Cv 10 hodin 2 / LS Zp</p>
Fyziologie živočichů a člověka	<p>Cíle: Seznamení se základními fyziologickými principy u živočichů. Důraz bude kladen na komparativní přístup.</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Transport plynů a živin uvnitř organismu 2. Trávení, vylučování a iontová rovnováha 3. Bioenergetika a pohyb 4. Smysly a nervová soustava 5. Termoregulace a extrémní stavy 6. Imunita 7. Hormonální regulace 8. Reprodukce 	<p>Mgr. Jan Okrouhlík, Ph.D.</p> <p>Př 16 hodin 2 / LS Zk</p>
Fyziologie rostlin	<p>Cíle: Seznámit účastníky s nejdůležitějšími fyziologickými procesy v rostlinách. Fyziologické pochody jsou prezentovány v souvislosti se strukturou rostliny (funkce kořene, listů apod.) a také v souvislosti s podmínkami, ve kterých rostlina roste (význam eko/fyziologických adaptací).</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Růst a vývoj rostlin 2. Fotosyntéza, asimiláty 3. Hospodaření rostlin s vodou 4. Minerální výživa rostlin 5. Abiotický stres 6. Biotický stres, mutualismy <p>Cvičení:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fotosyntéza pohledem výměny CO₂ a fluorescencí chlorofylu 2. Vodní režim rostlin (vodní a osmotický potenciál, turgor) 3. Jak rostliny rozpoznají patogena? Inhibice růstu, tvorba reaktivních forem kyslíku v reakci na bakteriální flagellin 	<p>RNDr. Tomáš Hájek, Ph.D.</p> <p>Př 12 hodin / Cv 6 hodin 1 / ZS Zk</p>

Vzdělávací program “Rozšíření odborné kvalifikace – učitelství biologie pro SŠ (rozšíření učitelské kvalifikace na jiný stupeň školy – ze ZŠ na SŠ)”

<p>Základy funkční anatomie člověka</p>	<p>Cíle: Funkční anatomie je interdisciplinárním oborem zaměřeným na základní principy fungování lidského těla, který prolíná několik oborů – anatomie, fyziologie, biochemie, histologie či základy patofyziologie. Osvojení si základních informací o fungování lidského těla ve fyziologickém stavu je nezbytnou součástí následného pochopení patologických stavů a mechanismu jejich působení na lidský organismus.</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod do studia funkční anatomie 2. Pohybový systém I 3. Pohybový systém II 4. Pohybový systém III 5. Gastrointestinální trakt I 6. Gastrointestinální trakt II 7. Respirační trakt 8. Urogenitální trakt 9. Oběhový & mízní systém 10. Endokrinní systém 11. Nervový systém I 12. Nervový systém II (+ kožní systém) 	<p>MVDr. Kateřina Jirků, Ph.D.</p> <p>24 hodin 2 / LS Zk</p>
<p>Biogeochemické cykly</p>	<p>Cíle: Cílem je získat komplexnější náhled na mozaiku základních procesů, ovlivňujících koloběhy C, H, N, O, P, S v atmosféře, na souši a ve vodách v globálním i lokálním měřítku. Důraz bude kladen na procesy, k jejichž intenzifikaci dochází rozvojem lidské populace a její aktivity.</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Proč se vůbec zabývat cykly prvků; zdůraznění multidisciplinarity předmětu; původ prvků a jejich dostupnost 2. Počátky – vznik atmosféry a oceánů, vznik života a ovlivnění prostředí existencí života. 3. Hydrologický cyklus a přeměny energie dopadající na Zemi; proudění atmosféry a oceánů; skleníkové plyny; pohyb litosféry 4. Zvětrávání, tvorba půd a jejich význam, začátek cyklu uhlíku 5. Terestrické cykly C, N, P, S 6. Vodní ekosystémy a čím se liší od suchozemských 7. Globální cykly C, N, P; vliv člověka 	<p>RNDr. Jiří Kaňa, Ph.D.</p> <p>14 hodin 2 / LS Zk</p>
<p>Ekologie a biogeografie biómů</p>	<p>Cíle: Seznámit studenty se základními zemskými biomy formou teoretického výkladu o jejich ekologii a biogeografii a hojnou demonstrací obrazového materiálu. Během cvičení budou účastníci referovat na vybrané související téma.</p> <p>Přednášky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klimatologické příčiny rozšíření biómů na Zemi; základní biogeografické principy 2. Biomy tropického pásma 3. Aridní oblasti 4. Biomy mediteránního typu 5. Biomy mírného pásma 6. Tundra, hory, moře <p>Cvičení:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Referáty účastníků I. 2. Referáty účastníků II. 	<p>prof. RNDr. Karel Prach, CSc.</p> <p>Přednáška 12 / Cv 4 hodiny 1 / ZS Zp, Zk</p>

Vzdělávací program “Rozšíření odborné kvalifikace – učitelství biologie pro SŠ (rozšíření učitelské kvalifikace na jiný stupeň školy – ze ZŠ na SŠ)”

<p>Ekologie</p>	<p>Cíle: Cílem je seznámit účastníky se základy současné ekologie, s důrazem na mechanismy fungování ekosystémů. Přednášky: 1. Individua, populace, společenstva a ekosystémy, podmínky a zdroje 2. Populace – popisné charakteristiky a dynamika, funkční vlastnosti, životní strategie 3. Vztahy mezi populacemi (kompetice, exploatace, mutualismy) 4. Společenstva, potravní sítě, 5. Dynamika společenstev a ekosystémů, sukcese 6. Člověk a biosféra Cvičení: 1. Modely populační dynamiky 2. Sběr dat v terénu</p>	<p>prof. RNDr. Jan Lepš, CSc. Př 12 hodin / Cv 4 hodiny 1 / ZS Zk</p>
------------------------	--	---

Blok (2) – Didaktika biologie (66 hodin)

<p>Kurz</p>	<p>Cíle, obsah</p>	<p>Lektor, hodinová dotace, semestr, zakončení</p>
<p>Seminář z praktické didaktiky přírodních věd</p>	<p>Cíle: Cílem semináře je vyzkoušet si své dovednosti před kolegy a vzájemná diskuse jednotlivých témat. Semináře: 1. Práce v laboratoři, příprava materiálu pro cvičení. Efektivní využití času při laboratorní práci, pracovní listy a protokoly, sestavení přehledu potřebného materiálu podle tematických plánů. 2. Úkoly k vedení kroužků, příprava na předmětové soutěže. Jak zaujmout a nenudit při nepovinné výuce. 3. Styly učení I. Na několika příkladech ukázat, jak připravit hodinu a vyhovět dětem s vizuálním učebním stylem, sluchovým (auditivním) nebo pohybovým (kinestetickým) učebním stylem. 4. Formativní hodnocení ve výuce, práce s chybou. 5. Vedení exkurzí, detailní plánování. Jak připravit exkurzi, pracovní listy a následné přezkoušení ze získaných poznatků. 6. Problémové části učiva a přístup k nim I. Způsob kladení otázek. Praktický nácvik kladení otázek, zpětná vazba. 7. Problémové části učiva a přístup k nim II. 8. Metody zkoušení a ověřování vědomostí a dovedností. 9. Přehled současných učebních textů 10. Motivace žáka, jeho aktivizace. Jak si poradit s kázní ve třídě, vytváření bezpečného prostředí.</p>	<p>Mgr. Jarmila Ichová Cv 20 hodin 2 / ZS Zp</p>
<p>Didaktika praktických cvičení z biologie</p>	<p>Cíle: cílem kurzu je vyzdvížení významu praktických úloh a pozorování ve výuce biologie, představení zajímavých nebo důležitých témat pro laboratorní cvičení a nácvik jejich provedení. Cvičení: 1. Specifika praktických cvičení, jejich účel, typy úloh. 2. Biologie buňky a mikrobiologie: praktické úlohy, pozorování, typy preparátů a jejich příprava. 3. Botanika: anatomie a morfologie rostlin,</p>	<p>Mgr. Martin Kostka, Ph.D. Cv 16 hodin 1 / LS Zp</p>

Vzdělávací program “Rozšíření odborné kvalifikace – učitelství biologie pro SŠ (rozšíření učitelské kvalifikace na jiný stupeň školy – ze ZŠ na SŠ)”

	<p>rostlinná barviva a další experimenty</p> <p>4. Zoologie: průřez úlohami určenými k představení živočichů</p> <p>5. Laboratorní úlohy k biologii člověka</p> <p>6. Využití měřidel a digitálních technologií ve výuce biologie</p> <p>7. Samostatná práce studentů I: návrhy a stručné předvedení vlastních experimentů</p> <p>8. Samostatná práce studentů II: návrhy a stručné předvedení vlastních experimentů</p>	
Souvislá pedagogická praxe	<p>Cíle: Absolvování souvislé pedagogické praxe na střední škole. Příprava studentů na výuku, samostatné výstupy studentů a didaktický rozbor. Jako studijní opory slouží učebnice a další studijní materiály používané na konkrétní SŠ.</p>	<p>doc. RNDr. Ing Jana Kalová, Ph.D.</p> <p>Cv 30 hodin LS / ZS Zp</p>
Konzultace závěrečné práce		<p>vedoucí práce Zp</p>

(2) Forma: prezenční studium

(3) Vzdělávací cíl: Cílem programu je připravit absolventy učitelství přírodopisu pro 2. stupeň ZŠ na výuku na 3. stupni (SŠ) po odborné, metodické a pedagogické stránce. Proto je obsah programu koncipován tak, aby zahrnoval takové kurzy, jejichž náplň většinou odpovídá tématům vyučovaným na středních školách, doplněné o exkurze a praktická cvičení k rozšíření teoretických znalostí v takové formě, aby některá cvičení mohla být absolventem realizována i během výuky na SŠ. Současně jsou odborné kurzy doplněny o kurzy didaktické.

(4) Hodinová dotace: 266 vyučovacích hodin

(5) Maximální počet účastníků a upřesnění cílové skupiny: 15 účastníků v jednom programu, cílovou skupinou jsou kvalifikovaní učitelé ZŠ dle zákona č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, aprobovaní pro výuku přírodopisu.

(6) Plánové místo konání: Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Branišovská 1760, České Budějovice; terénní exkurze se uskuteční na vybraných lokalitách v Českých Budějovicích a jejich blízkém okolí.